

Infinitivní konstrukce

PROSTÝ INFINITIV

Prostý infinitiv může fungovat jako nominativ a akuzativ, tj. jako podmět, jmenná část přísudku, předmět, vysvětlující přístavek (*apposizione epesegetica*), člen srovnání (*complemento di paragone*).

Infinitiv ve funkci podmětu

- hlavně u neosobních konstrukcí *esse* + adjektivum v neutru, substantivum, adverbium, např.: *difficile est se noscere, lex est perire, magni animi est magna contemnere*
- ve většině těchto případů je možná i konstrukce ak. + inf., někdy *ut* + konjunktiv
- u *tempus est* připadá v úvahu genitiv gerundia, neklas. také věta s *ut*

Infinitiv ve funkci jmenné části přísudku

- hlavně když je podmětem jiný infinitiv (např. *Vivere militare est*), ale i v kombinaci se substantivem nebo adjektivem v neutru

Infinitiv ve funkci předmětu

- **!!neužívat pro předmět bez předložky gerundium**, které se objevuje v nepřímých pádech, v těchto případech je nutné použít **infinitiv**
- v běžné řeči a u básníků se infinitiv objevuje i tam, kde by „mělo být“ gerundium nebo supinum, např. po slovesech pohybu (*eamus visere*), v pozdní latině a u básníků po předložkách (1 případ i u Cicerona), v závislosti na substantivech a adjektivech (např. jako tzv. *accusativus Graecus*)
- tyto tendence v archaické latině, vliv řečtiny
- infinitiv ve funkci předmětu doplňuje řadu sloves, vedle modálních a fázových sloves (*incipio, coepi, pergo, desino, desisto*) i mnoho dalších, např.:
scio, cupio, disco, gestio „jsem netrpělivý, toužím, těším se“, *studeo, non curo, cogito* „zamýšlím něco udělat“, *neglego, paro, statuo, decerno, in animo habeo, audeo, moror, cunctor, dubito* „váhám“, *timeo* „váhám“, *assuefacio, soleo, conor, contendo, propero, maturo, festino, omitto, obliviscor*
- u některých sloves jsou možné další konstrukce, např. vedl. věta s *ut, ad* + gerundium, případně jsou za určitých okolností povinné (např. při různých podmínkách)

Infinitiv jako člen srovnání

- např.: *An potest quicquam esse suavius quam nihil dolere?*

Infinitiv jako vysvětlující přístavek

- blíže určuje předcházející zájmeno v neutru nebo substantivum obecného významu, např.: *Id iniustissimum est, iustitiae mercedem quaerere; Ecce res magna, habere imbecillitatem hominis, securitatem dei.*

Určení prostého infinitivu

- komplementy, které doprovází prostý infinitiv, jsou v akuzativu: *Contra hostem aut fortem esse oportet aut supplicem.*
- pokud se komplement vztahuje k podmětu řídicího slovesa, je v nominativu: *Consul esse potui; Privatus esse non recuso*

- v případě *licet* s dativem bývá i komplement k němu se vztahující v dativu, např. *Licet mihi esse otioso x Medios esse non licebit*

AKUZATIV S INFINITIVEM

- může mít funkci podmětu, předmětu nebo vysvětlovací funkci
- podmět infinitivní konstrukce nemusí být i v latině za určitých okolností vyjádřen, např.:
  1. je-li znám z kontextu (v hovorové a básnické latině)
  2. pokud by se stejné zájmeno objevilo 2x v jedné větě: *Nec me pudet fateri nescire*, tj. *me nescire*
  3. jedná-li se o infinitiv neosobního slovesa

Infinitivní propozice ve funkci podmětu

- po neosobních konstrukcích, nejedná-li se o neosobní konstatování (pak prostý infinitiv!)
- např.: *oportet, licet, decet, me pudet, me fugit, me fallit, constat, patet, apparet, intellegi potest, dicendum est, iudicari debet, dictum est, memoriae proditum est aequum est, verisimile est, necesse est, opus est, fama est, tempus est, satis est, mos est*
- řada z nich připouští i jiné konstrukce
- u některých je možný také dativ: *mihi necesse est, tempus est, licet aliquid facere* nebo *necesse est, tempus est, licet me id facere*

Infinitivní propozice ve funkci předmětu

- **verba dicendi**: kromě nejběžnějších také *persevero* „trvám slovně na“; *defendo* „slovně bráním“; *testis sum*; *auctor sum*; *moneo* „připomínám, že“; *minor*; *promitto, polliceor*; *mitto* „vzkazuji“
- **verba sciendi, putandi**: kromě nejběžnějších sloves typu *scio* nebo *puto* dále *non sum nescius*; *disco*; *cognosco*; *accipio*, hl. v pf. *accepi* „učit se“; *invenio*; *certior fio*; *statuo, decerno* „stanovit / rozhodnout, že“; *suspikor*; *facio* „předpokládat“; *memini*; *recordor*; *simulo*
- **verba sentiendi**: zejména *video, audio, sentio, aspicio, animadverto* apod.; konkurence s konstrukcí participia prézentu, která se může užít i po slovese *facio* ve významu „líčit“
- **verba affectuum**: kromě sloves vyjadřujících přímo city typu *gaudio, doleo, aegre fero* také *indignor, furo, miror, glorior, queror, spero, in spem venio, me spes tenet, despero, confido, diffido*; některá z těchto sloves mohou mít i VV s *quod*
- některá **verba voluntatis**: zejména *volo, nolo, malo, cupio, iubeo, veto, prohibeo, sino, patior, cogo*; zřídka i *expeto, opto, desidero*
- **pozor** na rozdílné konstrukce některých sloves v závislosti na tom, zda se jedná o obsahovou větu žadací nebo oznamovací

Vysvětlovací infinitivní propozice

- stejně jako prostý infinitiv, může i akuzativ s infinitivem vysvětlovat předcházející zájmeno v neutru, substantivum nebo adverbium typu *sic, ita*
- konkurenční konstrukce: nezávislá propozice (např. oddělená dvojtečkou), *ut / ne* + konj. při volném významovém odstínu, obsahová věta s *quod* + ind. nebo konj.

- užívá se většinou konstrukce, kterou by vyžadovala VH, kdyby tam nebylo zájmeno / adverbium nebo kdyby místo substantiva bylo příslušné sloveso (např. *sperare* místo *spes*)

NOMINATIV S INFINITIVEM

- vyjádření jistotní modality („prý, asi, nejspíš“ apod.)
- nejčastěji se objevuje se slovesem *videri*, užívá se osobní konstrukce, a to i v kombinaci s pomocným slovesem
- *videri* se však může užít i neosobně (tj. ve 3. os. sg.), pak po něm následuje prostý infinitiv, infinitiv s dativem nebo akuzativ s infinitivem:
  1. pokud znamená „zdát se vhodné“, např. *Visum est mihi aliquid de senectute dicere.*
  2. v kombinaci s adjektivem v neutru typu *utile, verisimile, turpe, idoneum*, např. *Marium consulem fieri utile videbatur; Turpe mihi videbatur in eam urbem me audere reverti; Idoneum visum est de natura dicere.*
  3. pokud na *videri* závisí opisná konstrukce *fore ut*, např. *videtur fore ut id perdiscat*
  4. pokud na *videri* závisí infinitiv neosobního slovesa (jako *pudere, laedere, interesse, decere, licere, accidere, praestare*), např. *Ducis hoc referre videtur.*
- rovněž po dalších slovesech ze skupin *dicendi, putandi, sentiendi* může být nominativ s infinitivem
- avšak i zde se vyskytují neosobní konstrukce s akuzativem s infinitivem, a to zvláště pokud se jedná o složený tvar slovesa (např. *dictum est*), v kombinaci s modálním slovesem a ve vložených větách

Např.: *Traditum est etiam Homerum caecum fuisse; Vere dici potest magistratum legem esse loquentem, legem autem mutum magistratum.*
- hranice mezi užitím osobní a neosobní konstrukce nejsou ostré
- slovesa *iubeor, vetor, cogor, prohibeor, sinor* mají **vždy osobní vazbu** (v nominativu je osoba, které se přikazuje / zakazuje, nebo patient, kterého má děj zasáhnout)

ČASY INFINITIVU

- u prostého infinitivu se většinou jedná o „atemporální“ infinitiv přítomnosti, je však doložen i infinitiv perfekta, zvláště v archaické latině po slovesech vyjadřujících nutnost, vůli, možnost (vyjádření vidu?; paralela k vyjádření možnosti typu *puede haber hecho?*)
- u ak. + inf. má infinitiv relativní význam (současnost, předčasnost, následnost)
- někdy elipsa *esse* u inf. pf. pas., inf. fut. akt. a u gerundivní konstrukce
- opisná konstrukce *futurum esse (fore), ut*
- u následnosti lze použít také konstrukci ptc. pf. pas. + *fore* pro vyjádření dokončenosti, a to logicky pouze u deponentních sloves a v pasivu; velmi vzácné je vyjádření pomocí *fore ut* + konj. pf. nebo plpf.
- někdy se místo inf. fut. používá pro následnost inf. prez., např.: *Quae imperarentur facere [Aduatuci] dixerunt.*
- po *memini* se užívá:
  - inf. prez., pokud se jedná o současnost nebo pokud se jedná o osobní vzpomínku (tj. já si vzpomínám na něco o sobě) na minulý děj v jeho průběhu

převážně inf. pf., pokud je vzpomínaný děj podán jako dokončený nebo pokud se vzpomínka týká někoho jiného než mluvčího

- pokud se tzv. falešný kondicionál stane závislým a má být vyjádřen infinitivem, použije se inf. prézentu v případě, že nezávislý falešný kondicionál byl v prézentu, a inf. perfekta, pokud byl nezávislý falešný kondicionál v minulém čase

POUŽITÁ LITERATURA

GHISELLI, Alfredo - Concialini, Gabriela. *Il nuovo libro di latino – vol. I. Teoria*. V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.

TRAINA, Alfonso - Bertotti, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria*. 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.

NOVOTNÝ, František. *Základní latinská mluvnice*. Vyd. 2., v H & H 1. Jinočany : H & H, 1992. 297 s. ISBN 80-85467-91-7.